

SOCKEN EXTRA

Tofta socken

Onsdagen den 20 september 1978

Turistsocknen framför andra

Tofta är öns turistsocken framför andra. Här finns bästa badstranden på lagom pendlingsavstånd till Visby – omkring två mil. Vägen mellan Tofta och Visby hör nog till Sveriges mest trafikerade – sommartid.

För några veckor sedan lugnade det ner sig. Hösten har kommit och det innebär att även om solen skiner så ligger

stranden så gott som öde. Sommarens glasskiosker slår igen och det blir fridfullt och ganska lugnt.

Men det finns liv i Tofta också på vintern. Olofssons affär har öppet året om och där träffas de året-runt-boende Tofta-borna. Det är idag 343 personer. Och det är fler än på länge, den trend med avfolkning som startade på trettio-

talet fortsatte ända fram till 1971. Då var det som minst, 266 personer. Nu är det på väg uppåt igen. Det är många som permanentar sina sommarstugor och bosätter sig året runt i Tofta. Eller Tuftte, som dom säger om sin socken.

Vi har träffat några människor i Tofta, bofasta, sommar-gäster, och dom som har Tofta som arbetsplats.

En av de första sommargästerna

Agne Enekvist, rektor i Visby, är en trogen sommargäst i Tofta. Han är inte bara en av dom som kommer varje år – han var också en av dom första. Redan 1920 köpta Agnes far, läraren Gustav Enekvist, en stuga vid stranden i Gnisvärd. Där har Agne tillbringat varje sommar sedan dess.

1920 hade inte turistströmmen nått Tofta. Då var sommargäster lika ovanliga som bofast befolkning är idag... Den Enekvistska familjen betraktades som lite underlig.

– Vi bodde i en liten lägenhet i stan, och huset hade en fin trädgård, berättar Agne. Men hyresvärden var sträng och lät inte oss barn vara i trädgården. Så pappa beslutade sig för att köpa ett sommarhus så att vi barn skulle kunna få vara ute på sommaren.

Att det blev just Tofta berodde kanske mest på att Gustav Enekvists sväger, David Rosvall, just då var lärare i Tofta skola. Men att få stadsbor och kollegor att förstå att man köpte sommarstuga på landet var inte lätt, berättar Agne.

– Folk sa till pappa: Är du klok du, skaffa ett sommarhus på landet? Du som är ren och kan simma...

Att komma ut till Gnisvärd var inte lika lätt 1920 som det är idag. En av strandbönderna i Gnisvärd, Westberg, som in till stan och hämtade familjen Enekvist med häst och skrida.

Då gällde det ått packa ned allt man behövde för sommaren.

– Vi åkte ut när skolan slutade i juni och in när den började 1 september igen,

berättar Agne. Bonden Westberg ledde skridan ut och vi satt på flaket. Det var en lång väg då.

INGEN HAMN

I Gnisvärd fanns ingen turistinvasjon, inga glasskiosker, inte ens någon hamn. Den byggdes först 1929. På stränderna betade kor och mor Lysholm, kvinnan som är beskriven i Knut Ekman's böcker, gick med sin ko och flyttade den fram och tillbaka på stranden. Knut Ekman själv var hamnfogde i Gnisvärd, han var bara en av alla de färgstarka personer Agne Enekvist fick träffa.

– Vi umgicks med dom som bodde där, med småbrukare och fiskare, berättar Agne. Vi var med ute och fiskade ibland,

vi köpte vår stömming av fiskarna vid stranden.

MÅNGA BOFASTA

Maten kom annars från bondgårdarna i trakten, där köptes potatis och mjölk och grönsaker. Då fanns där ett tio-tal bofasta familjer.

Så småningom började turismen komma, det fanns bilar att åka till sommarstugan med, vägarna blev bättre. När Enekvists först kom till Gnisvärd var Smågårdskvior – södra Gnisvärdsvägen – en grusväg med grässträng i mitten.

Familjen Enekvist har sedan köpt in mer mark runt stugan och idag har alla åtta syskon var sitt sommarhus för sina familjer. De kommer tillbaka sommar efter sommar, – för Agne blir det den 59:e nästa gång....

Diakonissa var första campingturisten

Året var 1920 när Enekvists – de första sommargästerna – kom till Tofta. Sedan dess har utvecklingen gått framåt, folk har fått semester och mer semester och råd att köpa sommarstugor. Agne Enekvist har följt turismens utveckling i Tofta under snart 60 år. Han har också forskat en del i Toftas historia. Agne minns ännu den första campingturisten.

– Det var en diakonissa ifrån Norrköping som kom ner hit tillsammans med sin syster, berättar Agne. Systrarna hade ett litet tält som de slog upp vid Tofta bad.

Det var inte vanligt att campa på 20-talet, och därför ganska osäkert, systrarna hade för säkerhets skull tagit med sig en pistol.

– Om den var riktig eller inte, det vet jag inte. Det kan ju ha varit en leksakspistol, säger Agne.

KOM TILLBAKA

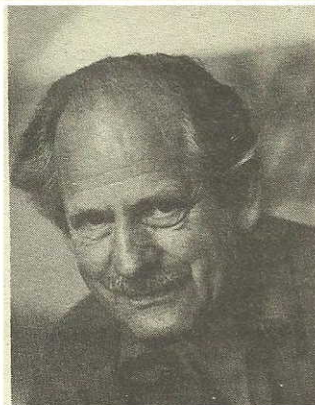
De båda systrarna blev förtjusta i Tofta och kom tillbaka och köpte tomt och byggde hus. Så gjorde också en annan av de första turisterna, kapten Silvéns från Visby.

– Han hade bil, och han tog med sig familjen i början och åkte ut för dagen till Gnisvärd, berättar Agne. Jag minns förresten en gång när en av korna i Strandhagen hade ätit upp kapten Silvéns byxor. Kon stod där med ena byxbenet ut ur munnen och kapten Silvéns var vansinnig. Han fick åka byxlös till stan...

På 20-talet fanns ännu inga större anläggningar för turismen. Den första »anläggningen» i den stilen var ett tält på

strandens där en dotter till en strandbonde kokade kaffe och sålde tillsammans med hembakade kakor.

– Jag minns hon som hette Helga, berättar Agne. Hon höll till på stranden vid den lilla bäcken vid Gnisvärd, jag tror det var i början av 30-talet.

Agne Enekvist är rektor i Visby.

MEST FASTLÄNNINGAR

På 30-talet började också fler och fler sommargäster komma. Borta vid Malmunde, nu Tofta bad, började den först stugbebyggelsen. Det var mest fastlännningar, men också gotlännningar, de flesta från Visby, berättar Agne.

Under kriget blev det avbrött i turismen. Stranden var avstängd med taggtrådshinder och militären tog några av sommarstugorna som förläggningar tills de hunnit bygga en barack vid Gnisvärd.

– Vi fick plocka rostig taggtråd på stranden ända in på 60-talet.

Efter kriget satte turistströmmen igång på allvar. Det började vid Tofta bad och kom sedan till Gnisvärd. Sommarstugebebyggelsen vid Krokstade startade ordentligt och i slutet av 50-talet började campingen bli på modet.

Gotlands Tidningar
Lotta Johansson
Eva Sjöstrand